
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГЕОПОЛІТИКИ

У статті розкрито найбільш актуальні проблеми місця і ролі України в сучасному геополітичному просторі після розширень ЄС 2004–2007 рр. та функціонування українсько-євросоюзівського кордону в умовах реалізації євроінтеграційної зовнішньополітичної стратегії.

Ключові слова: геополітика, євроінтеграція, Євросоюз, геостратегічний вибір, глобалізація.

Актуальність теми публікації та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями визначається необхідністю виокремити проблемні питання та особливості сучасного стану взаємовідносин України з Європейським Союзом, НАТО в контексті їх впливу на геополітичний вимір сучасного глобального розвитку.

Аналіз джерел, досліджень і публікацій свідчить про зацікавленість геополітичною проблематикою як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Їх можна умовно розділити на дві групи. **До першої** групи відносимо науковців, які розглядають євроінтеграційні аспекти сучасної української геополітики на основі економічних показників і окремих політичних чинників. Зокрема це: А.Гальчинський, В.П'ятницький, З.Варналій, В.Чалий, Ю.Рубан, Б.Данилишин, І.Бураковський та інші [1].

Роботи названих авторів, на наш погляд, внесли значний вклад у дослідження проблеми та роз'яснення особливостей економічної бази та політичної складової євроінтеграції. Особливу увагу вони приділяють принципу залежності усього інтеграційного процесу від структурно-функціональних змін у світовій економіці, викликаних процесами глобалізації, які не залишили осторонь і Україну.

Другий напрям підтримується вченими, що сформувались уже в пострадянський період, або тими, хто працював або стажувався за межами України. Вони розглядають європейську інтеграцію не лише з точки зору економічних,

а в основному в площині політичних, військових, правових, культурних і соціальних процесів. До науковців другого напрямку можна віднести В.Горбуліна, В.Хандогія, В.Гречанінова [2], І.Бусигіну, С.Биховського, О.Буторіну, М.Каргалову, Н.Кузнецова [3] та інших.

Поряд з названими авторами проблематиці місця України в геополітичному просторі присвятили свої роботи багато інших вітчизняних та зарубіжних науковців-геополітиків[4].

Значний внесок у наукове дослідження сучасних актуальних проблем України в геополітичному просторі вносять Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції (В.Горбулін), Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, Національний інститут стратегічних досліджень (Ю.Рубан); Інститут зовнішньої політики Дипломатичної академії при МЗС України (Г.Перепилиця), а також окремі державні університети.

Зокрема, Закарпатський державний університет у 2007-2008 рр. розробив серію навчальних посібників для студентів з проблематики євроінтеграційних аспектів сучасної української геополітики, дев'ять з яких отримали гриф МОН України «Рекомендовано як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів» [5].

Високим рівнем політичної актуальності і зрозумілою дослідницькою зацікавленістю до проблематики геополітичних процесів у час глобалізації, і місця в них України, пояснюється поява значного масиву літератури та Інтернет-джерел як наукового, так і популярно-пропагандистського змісту з акцентом на дослідження політичної складової євроінтеграції. У них значне місце відведено і Україні.

Основні завдання, поставлені у статті:

- виділити і згрупувати найбільш актуальні проблеми, пов'язані із місцем і роллю України в геостратегічному просторі в контексті євроінтеграційних аспектів;
- розставити окремі акценти у взаємовідносинах України з ЄС в умовах підготовки нового базового договору України з Європейським Союзом;

- спробувати спрогнозувати розвиток взаємовідносин України з ЄС, НАТО та Росією напередодні виборів Президента України.

Виклад основного матеріалу публікації. Важливість дослідження ролі і місця України в новому глобальному вимірі зумовлена кількома чинниками. **По-перше**, протягом років незалежності не вдалося подолати глибокий політико-ідеологічний розкол українського суспільства, в тому числі з питань геостратегічного вибору між Сходом і Заходом. Ми не розв'язали проблему національного примирення, не вирішили низки питань по осі "Схід-Захід", багатьох інших завдань. Україна вибудувалась як держава, тепер ми повинні утвердити себе як українська політична нація. Адже історія – це процес самоусвідомлення нацією своєї сутності, і саме усвідомленням себе самої у процесі історії нація здійснює своє призначення. "Українці, – писав М.Грушевський, – мусять стати нацією, коли не хочуть зостатися паріями серед народностей. Прийшов той час – час життя..."[6].

Чинником, що найбільш ускладнює зовнішньополітичний курс нашої держави, є **недостатня визначеність сучасних геополітичних процесів, а також проблема збереження ідентичності нації в умовах глобалізації**. Адже глобалізація (розширення і поглиблення соціальних зв'язків та інститутів у просторі й часі) сьогодні – це об'єктивна реальність, і тому питання щодо входження чи невходження до її структур окремих націй, народів і навіть цивілізацій не обговорюється, воно вже вирішене. Саме тому Україна є також органічною складовою глобального простору.

Британський історик Є.Дж. Гобсбаум зазначав, що одним із основних викликів ХХІ ст. є **зниження ролі національної держави як системи, у межах якої живуть люди і на просторі якої відбувається більшість значущих для них подій** [7]. На цій залежності держав в умовах глобалізації акцентує увагу і Зб.Бжезинський, який писав: "Глобалізація стимулює процеси, які призводять до ерозії традиційних державних суверенітетів...", що загрожує "...втратою національного контролю над основними економічними та соціальними цінностями" [8].

Це особливо небезпечно для молодих держав, які стали на шлях незалежного розвитку. Небезпека в тому, що *в ході глобалізації відбувається процес диференціації бідних та багатих країн*. Колишній держсекретар США **Г.Кісінджер** з цього приводу говорив, що світові лідери не можуть ігнорувати той факт, що за багатьма напрямками прірва між тими, кому випадають плоди глобалізації і всіма іншими, продовжує зростати, причому як у межах окремих держав, так і світовому масштабі. Тому складається ситуація, що змушує “сильних попірати слабких” [9].

Заслугує уваги і вислів американського геополітика **С.Гантінгтона** про те, що *Захід реалізує свої економічні інтереси і у зв'язку з цим нав'язує іншим країнам економічну політику за власним баченням*. У праці “Битва цивілізацій” він пише, що прагнення Заходу насаджувати свої цінності, сприяти своїм економічним інтересам викликає зворотню реакцію в інших цивілізаціях. Центральною віссю Світової політики буде найімовірніше конфлікт між Заходом і всіма іншими цивілізаціями [10]. Зазначені фактори на нашу думку, слід врахувати і Україні в процесі здійснення зовнішньої політики.

По-друге, наше геостратегічне положення. *Україна лежить на перехресті різновекторних геополітичних інтересів у безпосередній зоні суперечливого стратегічного трикутника “США-ЄС-Росія”*. Контури цього трикутника ще не набули чітких обрисів, однак мало хто не відмічає значиму роль *Української держави в їх остаточному визначенні*. Адже Україна є проміжним, санітарним кордоном, або “буферною зоною” цивілізаційного простору між західною і російсько-євразійською цивілізаціями. Для натівської Європи східні кордони України є лінією розлому між Європою і Росією, а Росія вбачає в західних кордонах України лінію розлому між НАТО та СНД – простором, який вважає зоною своїх інтересів.

Така увага до України цілком зрозуміла, адже вона *перша* в Європі за територією (603,7 тис. кв. км.), *п'ята* за кількістю населення (47,0 млн. чол.). По кордонах наша держава *межує* з країнами ЄС – Польщею (542,3 км.), Словаччиною (98,7 км.), Угорщиною (135,1 км.) та Румунією (608,6 км.) На частку України припадає 40 % європейських чорноземів,

вона має більше як на сто років запасів залізної, марганцевої, уранових руд на 400 років вугілля та цінних металів, а головне – історичні і культурні передумови для участі у західноєвропейському економічному просторі.

Цікаві думки щодо особливостей політичної географії і геополітики України наводять автори навчального посібника «Політична географія і геополітика»[11].

Україна розташована в центральній частині Європи (географічний центр Європи знаходиться на території України – в Закарпатті під Раховом) і завжди перебувала якщо не в центрі європейських історичних подій, то під їх постійним безпосереднім впливом ще від часів Київської Русі. Аналіз транспортно-географічного положення дає підстави для висновку про стратегічно важливе геопросторове положення території України в регіоні, оскільки вона має потенційно високий рівень транзитності в центральній частині Євразії.

Аналіз мережі сусідських геопросторових зв'язків України свідчить, що вона покриває якраз центральну частину континенту на стику Європи й Азії (рис.1)[12]. Звернемо увагу на таке: **1. Найважливіша геополітична вісь Євразії пролягає по лінії Росія – Чорне море – Туреччина; саме через ці території проходить межа між Європою і Азією. Для України – це кордон по Азовському і Чорному морях та Керченській протоці.**

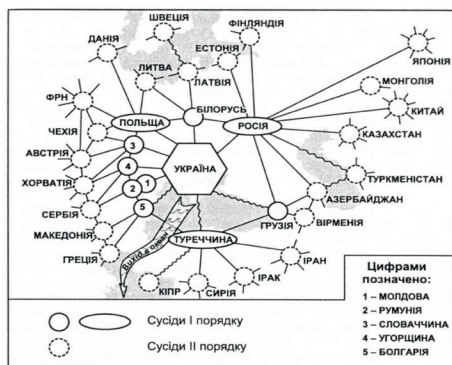

Рис. 1. Україна в системі країн центральної частини Євразії

Інша важлива геополітична вісь проходить по лінії Польща— Україна—Туреччина. Це так звана Балто-Понтійська вісь, яку не-одмінно має перетинати левова частка транспортних коридорів, що зв'язують Північну та Центральну Азію і Західну Європу. Найвужче місце між узбережжями Балтійського та Чорного морів — пряма між гирлами Неману та Дунаю. Нагадаємо, що ця меридіональна геополітична вісь була історичним напрямом шляху "із варяг у греки", який ішов до Чорного моря Дніпром, а вище Києва мав виходи на Віслу, Неман, Даугаву або Волхов. Комунікації цим шляхом свого часу відіграли надзвичайно велику роль у становленні культури та господарства України—Русі.

Основні вектори сучасних геопросторових зв'язків України мають гексагональний рисунок. Найважливіші напрями: а) Польща — країни ЄС Середньої Європи; б) Білорусь — країни Балтії; в) Росія — країни Центральної Азії та Далекого Сходу; г) Грузія — інші країни Закавказзя та Центральної Азії; ґ) Туреччина — країни Східного Середземномор'я; д) балканські країни.

Україна має один із найвищих у Євразії показників центральності — якщо взяти всю множину країн регіону, то тільки Росія та Китай мають більше сусідів. За кількістю сусідів I порядку (якщо враховувати сусідство з Туреччиною, Грузією та Болгарією через Чорне море) вона в одному ряду з ФРН, Туреччиною та Саудівською Аравією. Особливо цінні й бажані для держави добросусідські зв'язки з Польщею (вихід на ЄС), Росією (шляхи в Азію, важливі ринки сировини та збуту) і Туреччиною (вихід через Босфор і Дарданелли у Світовий океан).

По-третє, після останніх двох розширень ЄС (2004 р., 2007 р.), зона його впливу вперше наблизилась до західних кордонів України. Змінився ландшафт Європи по кордонах. Внаслідок цього Україна опинилася за штучно створеними розподільчими лініями на Європейському континенті. Якщо до 2004 р. Україна мала рівноправні взаємовідносини з країнами-сусідами, то після входження їх до Європейського

Союзу кожна з них відносно нашої держави виступає як складова частина надпотужного економічного блоку з населенням біля 350 млн. чол. і ВВП в 10 млрд. доларів США.

Розширення ЄС і виникнення спільного українсько-євросоюзівського кордону об'єктивно зумовили для України сприятливу ситуацію, відкриваючи додаткові інтеграційні можливості, враховуючи її геополітичне розташування і наявність транскордонних газових, транспортних, енергетичних артерій: газопроводи “Прогрес”, “Уренгой–Помари–Ужгород”, нафтопровід “Дружба”, енергосистема “Мир”, 3-й та 5-й міжнародний Критський автотранспортні коридори, розгалужену прикордонну залізничну мережу та інше.

По-четверте, загострення взаємовідносин України з Росією. Про це свідчать:

- гострі дискусії щодо умов і терміну перебування в Севастополі Чорноморського флоту РФ і вартості оренди території, хоча, згідно з «Великим договором» між Російською Федерацією і нашою країною, термін перебування військово-морських сил сусідньої держави закінчується лиш у 2017 році;

- загострення питань постачання в Україну газу і його вартості, поряд з вимогою до Росії підвищити оплату оренди газо-нафтопроводів та газосховищ, якими вона користується;

- мясо-молочна «війна», яка привела до зупинки ряду переробних підприємств на Україні і залишила без роботи багатьох працівників галузі;

- різке погіршення стосунків у зв'язку з намірами України прискорити темпи євроатлантичної інтеграції;

- високий рівень напруги у зв'язку із звинуваченнями на адресу України щодо поставок озброєння Грузії та участі українських найманців у військових діях на боці останньої.

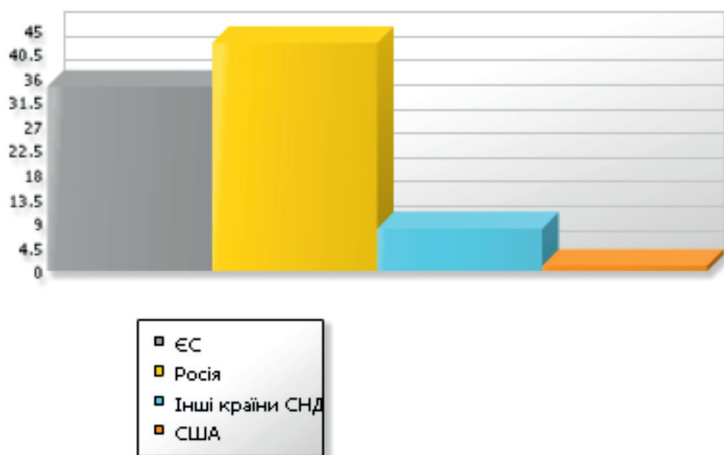
У цих непростих умовах визначення геополітичного курсу та інтересів України необхідне врахування складної системи інтересів різних країн, розкладу сил – економічних, політичних, військових, духовних – у кожному регіоні світу. Насамперед це стосується найближчих сусідів України в країнах глобального

значення, що прагнуть знайти власні інтереси в Україні або самі становлять для неї особливий інтерес.

Цікавим є дослідження, проведене соціологічною службою Центру Разумкова з 11 по 17 квітня 2008р. Було опитано 2019 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України. Теоретична похибка вибірки – 2,3%.

Респондентам пропонувалося відповісти на питання: «Який напрям зовнішньої політики має бути пріоритетним для України?»

Результати опитування наведені на діаграмі[13].

ЄС	Росія	Інші країни СНД	США
34.2	42.3	7.9	1.0

Розглядаючи місце і роль України в геополітичному просторі сучасності, не можна не враховувати її важливого значення у становленні нової конфігурації геополітичного простору Європи. Це відмічали і відмічають політики, вчені-науковці, державні діячі різних рівнів. Окремі визначення й оцінки місця і ролі України в геополітичному вимірі і реаліях євроінтеграційного сьогодення такі:

“За логікою геополітичних тенденцій інтерес до України зберігатиметься і зростатиме, оскільки вона є важливою стратегічною державою і може стати магнітом, який зведе докупи Східну і Західну Європу”.

Вільям Кернан

“Українські землі не є закутком. З огляду торгівлі і геополітики – це одна з найважливіших країн світу, її значення постійно зростатиме”.

Юрій Липа

Захід, і особливо Сполучені Штати, – писав Зб.Бжезинський, – запізнився визнати важливе з точки зору геополітики значення існування самостійної Української держави, яка є важливою “клітиною” на європейській шахівниці, геополітичним стержнем, тому що саме її існування як незалежної держави допомагає трансформувати Росію [14].

“Без України Росія перестає бути євразійською імперією. Без України Росія все ще може боротися за імперський статус, але тоді вона стала б в основному азіатською імперською державою і більш за все була втягнута у виснажливі конфлікти із піднімаючою голову Середньою Азією”, – відмічав автор “Великої шахівниці...” [15].

Цікаві факти з цього приводу наводить Анатолій Гальчинський, який, посилаючись на книгу Зб.Бжезинського “Вибір: світове панування чи глобальне лідерство?”, що вийшла влітку 2004 р., наводить обґрунтування трьох фаз геополітичних перетворень у Європі: **Перша фаза** – *“варшавський раунд”*. Її мета – “ліквідувати найбільш очевидний і зловісний спадок “холодної війни” шляхом введення Польщі, Угорщини та Чеської Республіки до Північноатлантичного альянсу”; **друга фаза** – *“вільнюський раунд”* – це продовження відповідного процесу. Причому на цей раз розширення Альянсу збіглося з розширенням ЄС; **третьою фазою** – *“київський раунд”*. За словами Зб.Бжезинського, це *“буде більш важкий, комплексний та проблематичний процес, звернений на Схід, на Україну, який, можливо, охопить і Кавказ”* [16].

Така позиція, оприлюднена ще перед Помаранчевою революцією, дає змогу зрозуміти, окрім іншого, мотивацію фактичної інформаційної війни, що розгорнулася навколо двох лідируючих кандидатів під час останніх президентських виборів. Її безпосередніми суб'єктами виявилися не лише міжнародні ЗМІ та громадські організації, а й урядові інституції. В рамках пропагандистського тиску на Україну президентські перегони ще перед їхнім виходом на стадію голосування висвітлювалися у взаємозаперечних визначеннях: або демократія – або авторитаризм, або Захід – або Росія, або з нами – або проти нас [17].

Фактично йшлося про інше – перетворення президентських виборів в Україні на інструмент жорсткого геополітичного суперництва провідних центрів, зокрема Росії та США, на пострадянському просторі.

Враховуючи, що однією з *найважливіших категорій геополітики є геостратегія*, яка означає обґрунтований геополітикою **напрям** діяльності держави на міжнародній арені, важливо своєчасно коригувати пріоритети зовнішньополітичного курсу.

Виходячи з цього, можливо стверджувати, що сьогодні надзвичайно важливим фактором є чітке визначення пріоритетних і стратегічних завдань сучасної української геостратегії загалом і особливо зовнішньополітичного курсу Президентом України, суть якої полягає в реалізації нової філософії зовнішньої політики України, яка включає:

- європейську та євроатлантичну інтеграцію, що є визначальним зовнішньополітичним пріоритетом держави;
- зміцнення національної безпеки і поступального економічного розвитку, утвердження цінностей демократії, прав та свобод людини;
- розвиток стратегічного партнерства із США, РФ і Польщею, зміцнення двосторонніх економічних відносин з іншими країнами світу з метою посилення позицій українських товаровиробників на світових ринках та інше [18].

Реалізація зовнішньополітичного курсу України відповідає базовим національним **інтересам**. Вони такі: *перший*

– збереження територіальної цілісності держави та недоторканності її кордонів. *Другий* – включення української економіки до світової економічної системи. *Третій* – питання відносин України з безпосереднім географічним оточенням, тобто з сусідами, та інше.

Надзвичайно важливим фактором, що збалансує взаємовідносини України з європейською спільнотою і сприятиме зміцненню позицій України в геополітичному просторі залишаються базові положення Нової посиленої угоди нашої держави з ЄС.

Офіційно переговори розпочалися на початку 2007 року. На сьогодні вже проведено 8 раундів, на яких послідовно обговорювалися основні положення по укладенню нової угоди.

Так, 12-14 березня 2008 року у Брюсселі відбувся сьомий раунд переговорів щодо нової посиленої угоди (НПУ) на заміну Угоди про партнерство та співробітництво [19]. Українську делегацію очолював заступник міністра закордонних справ К.П.Єлісєєв, делегацію ЄС – заступник генерального директора з питань зовнішніх відносин Європейської Комісії Ю.Мінгареллі.

За результатами раунду було досягнуто значного прогресу у погодженні консолідованого тексту угоди у частині юстиції, свободи та безпеки. Результативними виявилися обговорення проектів відповідних частин тексту угоди, що стосуються секторального співробітництва. Сторони обмінялися першими думками щодо преамбули, головних цілей та принципів майбутньої угоди.

Разом з тим, слід відзначити, що переговори щодо нового договору проходять зовсім непросто. Американський політолог Фред Ікле якось зауважив: "**Щоб переговори відбулися, потрібні дві умови: спільність інтересів і розбіжність інтересів. Без спільності інтересів ні про що домовитися не можна; без розбіжності інтересів домовлятися нема про що**" [20].

Що стосується позиції ЄС, то у Брюсселі не приховують, що укладення нової угоди дасть змогу конкретизувати ідеї, закладені у Європейській політиці сусідства (ЄПС), свого часу поширеної на Україну. Як відомо, на момент оприлюднення ЄПС розглядалася як альтернатива членству в ЄС, тому, обговорюючи майбутню угоду з Україною, Брюссель навряд чи відмовиться від використання принципів ЄПС.

Україна натомість бачить у припиненні чинності УПС великий шанс переглянути принципи співробітництва з ЄС і зробити перший серйозний крок назустріч членству. **Нашим головним "призом" у переговорних змаганнях залишатиметься питання асоційованого статусу та договірне закріплення перспективи членства в ЄС.** При укладенні нової угоди важливо не стільки отримати від ЄС визнання європейської перспективи України, скільки забезпечити створення таких механізмів співробітництва, які максимально відповідають потребам економічного розвитку країни. Поява таких механізмів, по-перше, дасть змогу виявити перспективи подальшої інтеграції України в ЄС, і по-друге, дійовіше заохочуватиме політикум та суспільство продовжувати курс на європейську інтеграцію. Важливим принципом угоди має стати вже згадувана "додана вартість" у всіх напрямках двостороннього співробітництва:

- **у політичній галузі** ця додана вартість полягає у визнанні перспективи членства України в ЄС та підтвердженні відкритості ЄС для України;

- **у торговельно-економічній галузі** – створення поглибленої та всебічної Зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та ЄС як важливого етапу на шляху інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС та запровадження так званих трьох свобод – свободи руху товарів, капіталів та послуг;

- **у секторальній галузі** – поступова інтеграція України до відповідних ринків та програм ЄС;

- **у сфері юстиції та внутрішніх справ** – просування до лібералізації режиму пересування людей шляхом поступового запровадження безвізового режиму між Україною та ЄС при адекватному дотриманні вимог безпеки та контролю над міграційними потоками.

У договір потрібно закласти прагматичні цілі і дійовий механізм контролю за його виконанням, тобто передбачити регулярний моніторинг (у т.ч. суспільний), розробити відповідну методiku та створити механізми зворотного зв'язку на рівні уряд – громадськість.

Доречно згадати слова Президента України В.Ющенка на саміті в Гельсінкі: "...Суть нового базового договору між Україною і ЄС – перехід від партнерства і співпраці до політичної асоціації та економічної інтеграції. Для України дуже важливо, щоб новий договір не перетворився на модернізований договір про партнерство і співпрацю. Положення документа мають містити конкретні цілі і строки їх досягнення, а також чітко мають бути визначені терміни дії" [21].

НБД з Україною має стати асоціативною угодою "четвертого покоління", що спиратиметься на попередній досвід ЄС, але виходитиме за його межі у частині сприяння політичним та економічним реформам, необхідним для досягнення Україною європейських стандартів, які значною мірою співпадатимуть із критеріями членства в Європейському Союзі [22].

Важливим чинником прогресу у справі реалізації євроінтеграційної стратегії стала участь України у новій зовнішньополітичній ініціативі ЄС «Східне партнерство». *Єврокомісія представила Комунікацію «Східне партнерство», серед основних положень якої: оновлення договірно-правової бази відносин ЄС зі східними сусідами через заміну чинних Угод про партнерство та співробітництво на угоди про асоціацію; створення спеціальної програми допомоги для зміцнення адміністративної спроможності країн-партнерів; створення поглиблених зон вільної торгівлі (ЗВТ), яке, передусім, залежатиме від готовності економік країн-партнерів; лібералізація візового режиму між ЄС та державами-партнерами; зміцнення енергетичної безпеки ЄС та його партнерів на принципах Енергетичної Хартії; вирівнювання регіонального розвитку країн-партнерів, підтримка їх соціально-економічного розвитку тощо [23].*

Висновки. Виходячи з національних інтересів, можемо виділити основні геополітичні пріоритети зовнішньополітичної діяльності України на нинішньому етапі. Це:

- а) забезпечення національної безпеки;
- б) реалізація положень Стратегії європейської та євроатлантичної інтеграції України;
- в) підтримання двосторонніх відносин з партнерами, які готові співпрацювати з Україною на двосторонньому рівні як на Заході, так і на Сході Європи.

Саме ці базові поняття геополітичного курсу України та напрями геостратегії більш за все відповідають сутності, місцю і ролі України в сучасному геополітичному просторі.

Стимулюючим євроінтеграційним фактором українського зовнішньополітичного курсу стали події 2004-2006 рр., коли змінилось ставлення ЄС до євроінтеграційних прагнень України. Сутність цієї зміни полягає в тому, що відтепер європейці починають локалізувати Україну як країну, що розташована не просто “на сході”, а “на сході Європи”, визнаючи її невід’ємною складовою єдиного європейського цивілізованого і політичного простору, тобто “своєю”. Тому так званий іміджевий фактор починає працювати на користь України. Процес “великого розширення” ЄС 2004-2007 рр. засвідчив завершення перехідного періоду постсоціалістичної трансформації і становлення нових європейських відносин. Цей процес, з огляду на *наближення до наших кордонів, вимусив визначитись з проблемою місця України в оновленій Європі.* Ці висновки, на нашу думку, є базовими при дослідженні євро інтеграційних аспектів сучасної української геополітики.

Тому для України дуже важливо *«... попередити загрозу ослаблення (або навіть втрати) одного з найпринциповіших здобутків попередніх років – суверенності нашої держави у міжнародних справах, загрозу її втягування у будь-які конфліктні проекти зовнішніх центрів сили, зокрема ті, що стосуються формування зон впливу на пострадянському просторі. Ми знаходимося на перехресті геополітичних інтересів, на межі двох світів, двох у багатьох аспектах самодостатніх і водночас потенційно конфліктних, як це доводить багатовікова історія,*

цивілізацій, і тому будь-яка помилковість чи навіть неточність при визначенні відповідних пріоритетів можуть мати вкрай негативні для нас наслідки» [24].

Список використаних джерел

1. Гальчинський А. Помаранчева революція і Нова влада. – К.: “Либідь”, 2005. – С. 268; Пятницький В. Евросоюз – это машина для захвата новых рынков // «2000». – 2009. – 10 квітня; Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: монографія / За ред. З.С Варналія. – К.: НІСД, 2007. – 768 с.; Україна у 2008 році: процеси, результати, перспективи. Біла книга державної політики / За заг. ред. Ю.Г.Рубана. – К.: НІСД, 2008. – С. 123-144; Данилишин Б. Вступ України до СОТ сприятиме зростанню реального ВВП за рахунок додаткового збільшення експорту української продукції. – Режим доступу: [http://www.kmu.gov.ua.](http://www.kmu.gov.ua;); Бураковський І. Сот сказала «так» // Дзеркало тижня. – 2008. – №5.
2. Державне управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції: навчальний посібник./ В.В.Говоруха, В.Г.Бульба, А.Є.Тамм, А.В.Меляков та ін. За заг.ред.академіка НАН України, д.т.н. В.П.Горбуліна. – К.: ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2006. – 200 с. (Формування і реалізація державної політики у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України); Хандогій В. Актуальні проблеми співробітництва України з НАТО. / Європейська та євроатлантична інтеграція України: стан і перспективи. Зб. наук.праць.— Ужгород: Ліра, 2008. — С.8-32; Гречанінов В. Прогнозирование последствий евроатлантической интеграции для Украины // Взаємовідносини України з НАТО: соціально-політичний аспект: зб.наук.пр.за матеріалами міжнар.наук.-пр.конф., 23-24 жовт. 2008 р. /редкол.: Ф.Г.Ващук, І.В.Артюмов, З.С.Варналій та ін. — Ужгород: Ліра, 2008 р. — С. 5-22; Чумаков В. Расширение европейской интеграции на восток и государственные интересы России: автореф.дис.на соискан.уч. степени канд.полит.наук — Нижний Новгород, 2006. — С.5-6.

-
3. Чумаков В. Расширение европейской интеграции на восток и государственные интересы России: автореф. дис.на соискан.уч. степени канд.полит.наук – Нижний Новгород, 2006. – С.5-6.
 4. Мадіссон В.В., Шахов В.А. Сучасна українська геополітика: навч. посібник. – К.: Либідь, 2003. – С. 21; Михальченко Н. Лимитроф Європы: случайность или судьба Украины// Украина в современном политическом пространстве. Приложение №5(10) к журналу “Персонал”. – 2000. – № 2(56). – С. 6; А.Фіалко. Зовнішня політика України //Дзеркало тижня. – 2006. – 25 лютого; Бжезинський З. Велика шахівниця: Пер. з англ. – Львів - Івано-Франківськ, 2000. – С.12-13; Киссинджер Г. Нужна ли Америке внешняя политика? – Москва: Ладомир, 2002. – С. 254-256.
 5. Посібники з грифом МОН України: Державне управління в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції України: історія, теорія, методологія (Моніторинг наукових досліджень і розробок): навчальний посібник /За ред. В.Д.Бондаренка та Ф.Г.Вашука. – Ужгород: Ліра, 2007. - 343 с.; Нормативно-правове забезпечення стратегічного курсу України на європейську та євроатлантичну інтеграцію: навчальний посібник-хрестоматія. У 2 частинах /Уклад. і коментарі: І.В.Артёмов, Д.В.Вітер, Л.І.Загайнова, О.М.Казакевич, О.М.Руденко. - Ужгород: Ліра, 2007. -452; Український вимір європейської та євроатлантичної інтеграції: навчальний посібник: У 2-х кн. / І.В.Артёмов. – Кн.1. Україна – Європейський Союз. – Ужгород: Ліра, 2008. – 476 с.; Механізми регулювання інтеграційних процесів в Україні: навчальний посібник /І.В.Артёмов, В.Д.Бакуменко, В.Д.Бондаренко та ін. – Ужгород: Ліра, 2008. – 654 с. Міжнародна інтеграція: навчальний посібник /І.В.Артёмов, В.Д.Бакуменко, О.М.Вашук та ін. – Ужгород: Ліра, 2008. – 387 с.
 6. Грушевський М. Твори у 50-томах. Серія: Суспільно-політичні твори (1894-1907) / Під ред. П.Сохань (гол. редколегії) та ін. Том 1. – Львів: Видавництво “Світ”, 2002. – С. 300.

-
7. Гальчинський А. Помаранчева революція і Нова влада. – К.: Либідь, 2005. – С. 281.
 8. Там само.
 9. Киссинджер Г. Нужна ли Америке внешняя политика? – Москва: Ладомир, 2002. – С. 254-256.
 10. Мадіссон В.В., Шахов В.А. Сучасна українська геополітика: навч. посібник. – К.: Либідь, 2003. – С. 21.
 11. Політична географія і геополітика: навч. посібник /Б.П.Яценко, В.І.Стафійчук, Ю.С.Брайчевський та ін.; за ред. Б.П.Яценка. – К.: Либідь, 2007. – С.92-94.
 12. Там само.
 13. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/poll.php?poll_id=121
 14. Бжезинський З. Велика шахівниця: Пер. з англ. – Львів - Івано-Франківськ, 2000. – С.12-13.
 15. Там само. – С. 62.
 16. Гальчинський А. Помаранчева революція і Нова влада. – К.: Либідь, 2005. – С. 268.
 17. Там само. – С. 266.
 18. Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2005 р.» – К., 2006. – С. 145-146.
 19. Про 7-й раунд переговорів щодо нової посиленої угоди на заміну Угоди про партнерство та співробітництво Україна-ЄС. – Режим доступу: <http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu/ua/news/print/11276.htm>
 20. Пашков М., Чалий В. Куди веде Україну «дорожня карта» євроінтеграції// Дзеркало тижня. – 2007. – 17-23 березня. – № 10 (639). – С. 6.
 21. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/1000/1600/54928/>
 22. О.Сушко, Р.Хорольський, О.Шумило та ін. Новий базовий договір між Україною та ЄС: пропозиції українських експертів. Режим доступу: <http://www.ieac.org.ua/>
 23. Представництво України при Європейському Союзі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu/ua/news/detail/23680.htm>

-
24. Гальчинський А. Помаранчева революція і Нова влада. – К.: Либідь, 2005. – С. 268.
 25. Україна в 2008 році: процеси, результати, перспективи. Біла книга державної політики /За заг.ред. Ю.Г.Рубана. — К.: НІСД. 2008. — С. 123-156.
 26. Щорічне Послання Президента України Віктора Ющенка до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України / Офіційне Інтернет-представництво Президента України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/13362.html?PrintVersion>

In the article the most issues of the day of place and role of Ukraine are exposed in modern geopolitical space after expansions of ES 2004-2007 and functionings the European Ukrainian-union to the border in the conditions of realization of eurointegration foreign-policy strategy.

Keywords: geopolitics, eurointegration, European Union, geostrategichniy choice, globalization.

В статье раскрыты наиболее актуальные проблемы места и роли Украины в современном геополитическом пространстве после расширения ЕС 2004-2007 гг. и функционирования украинско-евросоюзовой границы в условиях реализации евроинтеграционной внешнеполитической стратегии.

Ключевые слова: геополитика, евроинтеграция, Евросоюз, геостратегический выбор, глобализация.

(Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип.1. — Ужгород: Ліра, 2009. — С.194-209.)